

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 23a
 Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
 za Slovenijo in slovenski del
 Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

Ne zaboravite **ISTRE** — taj svoj
 jedini list koji brani naša prava.
 Šaljite redovno preplate i nala-
 zite nove pretplatnike.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

POZABLJENA OBLETNICA

Ljubljana, 1. februara 1938. (Agis).
 Dvajset let mineva odkar so se pričele lo-
 miti fronte in se je pričel bližati konec svo-
 tovne vojne. Skoro smo pozabili že na to,
 da je ta čas še tako blizu, čeprav so nam
 se skoro vsem jasno pred očmi listi dnevi,
 dočim mladji se do danas lafko na svakem
 koraku spoznavajo posledice listih starih
 strahotnih let.

Že v tem času pred dvajsetimi leti so
 se pričele jasno kazati konture novega za
 ljudstvo in narode toliko željenoga časa.
 Jasno so se iz porajali novi programi in
 načrti, ki so bili skozi stotljeja stisnuti le
 med posamezne revolucionarne krožke.
 Kar je najvažnije: med tlačenim narodi
 je vstalo trdno prepričanje, da prihaja na-
 glo čas, ko bodo lahko sami odlučali o svo-
 ji usodi. Najvidniji in najjasniji izraz te-
 ga je bilo svečano proklamiranje hotenih
 narodov od strani predstavništva najmoćnej-
 še sile sveta, predsjednika Woodrowa Wil-
 sona, ki je proglasilo načelo samoodločbe
 narodov kod temeljno načelo pri rešavanju
 zapletenih evropskih razmir in kod sveto
 pravico, ki pritiče narodom. Na to dejstvo
 hoćemo danas upozoriti.

Od tedaj poteka dvajset let. V tem krat-
 kem času, ne samo, da se ni izpolnilo sko-
 ro nihi eno pričakovanje, še celo strem-
 ljenja in hotenja, ki so bila tedaj tako ži-
 va in postala gonila sila vsega razvoja,
 so bila do danas tako zarla, da je še celo
 spomin na tako velike dogodke in može
 zamrl. V tem kratkem času se je vendar
 moralo nekaj spremeniti, ker bi sicer ne
 bil moglo tako naćel preokret in naravnim
 razvoju ljudskih sil in stremljenju. Ali pa je
 morda to le navidezno in zatric sile ne
 najdejo, ker ne morejo, zumanjeza izraza,
 ki bi dajal pečat razvoju?

Vsaj vidjez je tak, vendar pa z dneva v
 dan postajajo jasneje u narodnih se živa
 stremljenja ki jim je dal jasneja izraza
 takratni predsjednik Zdrudzenih Ameriĳkih
 Držav, da so narodi še pripravljeni boriti se
 za urednice tege ter da se tuđi za to že
 bore brez presleđka in da postajaju za to
 boji vedno bolj srditi. Res pa je tuđi na
 drugi strani, da so sile, ki so prej, zadrž-
 eževale razvoj in onemogućale narodnih
 vsako gibanje, našle po vojni kmaht novih
 velikih sredstev, da lahko pobijejo izraze
 ki bi hoteli pokazati pot in smer k novom
 času. Nasprotij med obema danas sta po-
 stali že tako jasni, da ni ni potreba, da
 bi jim dajali svoja imena in jih opredelje-
 vali.

Med milijoni, ki jnu le postalo geslo
 Wilsona sveto, smo bili i smo tuđi mi. Z
 njimi smo še danas edini u prepriĳanju, da
 to geslo ni zamrlu kljub zvenku oroĳa po
 kovnicah in regljanju strojuj po frontah.

Morda je tuđi prišla že većina do pre-
 priĳanja, da se baš na teh novih frontah
 vedno bolj in bolj razvijaju borbe za
 konćno zmagu tege velikoga in svetoga na-
 ćela. Naj bo pa spominu moćna, ki je pred
 dvajsetimi leti dal tako svećanega izraza
 načelu samoodločbe narodov, posvećenih
 teh par vrtic, to pa z namenom, da se
 obudi spomin na tiste dni borbe in hotenja,
 ki dobivaju danas spet nov izraz. sk

„Slovanski Prehled“ o položaju u Julijskoj Krajini poslije sporazuma

U posljednjem broju praškoga ĩasopla-
 sa „Slovansky Prehled“ je duća raspra-
 va o našem narodu u Italiji i za sklapan-
 ja Jugosl. italijanskog sporazuma pod
 naslovom „Što dobiva Jugoslovenska
 manjina u Italiji Jugoslovensko-italijan-
 skim zblizenjenu“. U toj raspravi iznosi
 stalni saradnik tog ĩasopla Josip
 Vuga sve važnije događaje koji su se
 zbili u Julijskoj Krajini i za članove
 posjete Beogradu i puta dr. Stojadinovi-
 ća u Rim. Na više mjesta citira „Ob-
 zore“, „Slovenca“, a naroćito „Istru“. Za-
 ključak je dosta skeptičan.

TRST I POLITIČKI SPORAZUM prema prikazu revije „Hospodarska politika“

Rimski dopisnik ugledne praške pri-
 vredne revije „Hospodarska Politika“
 piše:

Talijanska vlada je za Trst mnogo
 uradila. Lućni magacini su moderno iz-
 gradjeni i brodogradilnica su dobila ve-
 like poruđbine za izradu trgovaĳkih i
 ratnih brodova. Već godinu dana radi
 velika rafinerija petroleja, tako da u
 tršćanskom okolišu već dugo nema upoće
 nezaposlenih. Poslije ukidanja sank-
 cija se dobro razvio i pretovar robe.
 Ipak se Trst kao i ranije tuđi na stranu
 konkurenciju, to jest na luke sjevernog i
 istoćnog mora. Kako izgradnja indu-
 strije zahtijeva velike kolićine sirovina
 i polufabrikata, pojaćan promet robe ne
 koristi luci kao mjestu za pretovar robe,
 nego kao industrijskoj luci. Medjuna-
 rodni znaćaj, koji je Trst imao prije
 rata, utiće danas u uspomenama kao
 podstreĳek Milanski privredni list „Il
 Sole“ se u ĩitavom nizu ĩlanaka zani-
 ma pitanjem opadanja domaćeg prome-
 ta i smanjenjem broja trgovaĳkih firmi
 s 500 na 300. Glavni razlog toga vidi u
 centralistićkom sistemu vlade.

Nekada je tršćanski trgovac kupovao
 tropske produkte za vlastiti raćun i da-
 lje ih je prodavao u unutrašnjost zem-
 lje. Sada—može tako postupati vrlo ri-
 jetko, jer nema potrebnih deviza. Zbog
 toga je pao predlog da se za Trst zave-
 de specijalan sistem i državna banka je
 stavljala na raspoloženje oko pola mi-
 liona funti sterlinga, t. j. oko 46 milio-
 na lira u stranim valutama pod nadzo-
 rom specijalnog deviznog inspektora, ĩi-
 me je omogućena kupovina robe u vi-
 sini od neklih milion tona. Taj predlog
 ponovo potvrđuje, da centralizam u fa-
 sistićkoj Italiji šteto utiće, ukoliko me-
 djunarodna trgovina ima mogućnost
 razvika uslijed poboljšanja medjuna-
 rodno-politićke situacije. Trst kao indu-
 strijska luka ima uđela u autarkiji, ali
 kao trgovaĳka luka se bori za regional-
 no proširenje, za koje su sada poslije
 zblizenja s državama Male Antante, spe-
 cijalno s Jugoslavijom, prilike vrlo po-
 voljne.

Angleška revija o kraških jamah

Angleška speleološka revija „Caves and
 Caving“ je primelac u zadnji svoji številki
 obširen ĩlanek o jamah na Krasu, ki ga je
 spisal Evgen Boegau iz Trsta. ĩlanek je
 poln podatkov in je zelo zanimiv. Iz njega
 spoznamo, da se nahaja u Evropi okrog
 12.000 jami in da je 3.000 jami, torej ĩetr-
 tina samo u Julijski Krajini. Najbolji glo-
 boka jama je na Banjšici pri vili, ki je
 bila raziskana l. 1928. To je tretja najbolj
 globoka jama na svetu. ĩetrta najbolj glo-
 boka jama je pri Crncem vrhu, ki je bila
 raziskana l. 1926. Za njo sledi na šestem
 mestu jama pri Rasporu, na sedmem jama
 u Kastavskem Krasu, trebenjska jama, na
 devetom Kaćja jama na štirinajstem, sliv-
 ški požiralnik na petnajstem, jama pri Pa-
 drićah na devetnajstem, jama na Tesarju
 na enaindvajstem, Mrtvaška jama na dvan-
 dvajstem, Škocijanska jama na trindvaj-
 stem, jama pri Senjuču na petindvajstem,
 prepad pri Dolu na šestindvajstem, jama
 pri Danah na devetindvajstem, jama pri
 Kljuću na tridesetem, prepad pri Velikih
 Muzah na trindesetem, jama pri Kaćji
 vasi na petindesetem, prepad pri Suhem
 vrhu, na sedemintridesetem, jama pri Po-
 drskah na Banjšici na osemintridesetu,
 Jenćevrejska jama pri Materiji na devetna-
 desetem, jama pri Lipici na dvainštride-
 desetem, prepad pri Reblihu v Istri na tri-
 inštridesetem, itd. Iz vsch teh jam je pri-
 nesla znamenita revija tuđi silke.

PRIVATNA NJEMAČKA POUKA U JUŽNOM TIROLU

Iz njemaćkih novina, austrijskih i iz
 neklih iz Relecha, doznajemo da je bila
 osudjena Pepina Lettner iz Vilmora kod
 Merana zato što je podućavala njemaćki
 jezik njemaćku djecu u njihovim ku-

ćama. Na raspravi je bio saslušan i ko-
 larski poglavar. On je izjavio da već
 duće vremena opaža kako djeca koja
 polaze školu nose i neke njemaćke knji-
 ge i molitvenike. Zatim je marešalo
 karabinjera isprićao koliko je vremena
 izgubio dok je optuženju uspio uhvatiti
 na djelu. Odjeven u civilno odijelo on
 je nekoliko noć ućudario oko seljaćkih
 kuća dok mu nije uspjelo uhvatiti optu-
 ženu in flagrantni, tako da nije mogla
 više zanijekati da vrši zabranjenu nje-
 maćku pouku.

Iz istih izvora doznajemo da je ovih
 dana osudjena od prefektura u Klan-
 senu na 1.000 lira globe i plaćanje tro-
 škova Barbara Gromper zato što je
 školsku djecu podućavala u njemaćkom
 jeziku i što je pri tome upotrebljavala
 njemaćke knjige.

Te osude donose njemaćke novine
 bez ikakova komentara.

I DOLINA AOSTA POSTAJE TALIJANSKA

U romantićnoj Val d'Aosta koja leži
 u zapadnom dijelu turinske pokrajine
 govore tamosnji stanovnici još narćije-
 jeni koje više slić francuskom nego ta-
 lijskom. Sada su bila službenim pu-
 tem promijenjena imena 13 općina u
 području grada Clavieres. Tako je sada
 znamenitim turistićkim mjestima
 Oulx, Exilles, Raure i Venus promije-
 njeno ime u Uzio, Essele, Roveto i Ve-
 nazio. Osnovne škole u tim krajevima
 su bile italijanizirane već pred 14 godina
 poznatom Gentilijevom reformom.

DR. JOSIP VILFAN U JUGOSLAVIJI

Novostie javljaju da je ovih dana
 boravio u Novom Sadu i u Beogradu dr.
 Josip Vilfan, predsjednik Kongresa na-
 rodnih manjina i naš posljednji poslanik
 u rimskom parlamentu.

ZAŠTO MORA SVAKI EMIGRANT BITI PRETPLATNIK „ISTRE“

Jer je to JEDINI LIST, koji štiti interese emigranata.
 Jer je to JEDINI LIST, koji izvješćuje o stanju našega naroda u Italiji.
 Jer je to JEDINI LIST, koji informira o društvenom životu emigranata.
 Jer je to JEDINI LIST, koji sistematski registrira vanjskopolitićke doga-
 đaje koji su u vezi s nama.
 Jer je to JEDINI LIST, koji sistematski registrira sve kulturne pojave u
 vezi s nama i sav kulturn rad naših u emigraciji i onih u Julijskoj Krajini.
 ZATO MORA SVAKI EMIGRANT BITI PRETPLATNIK „ISTRE“!
 SVAKI EMIGRANT MORA BITI PROPAGATOR „ISTRE“!

PRIJAVA PREPLATE

Naši ĩitatelji mogu pretplatiti svoje
 prijatelje na naš list popunivši ovu
 prijavu. Prijavu treba odrezati
 i poslati našoj upravi.
 Novi pretplatnik:
 Ime i prezime:
 Adresa:
 Pretplato se od do
 Štećna pretplata za mjeseci
 putem ĩek. raćuna Pošt. št. br. 36.789
 Potpis:

Tekst deklaracije o manjinama izmedju Njemaćke i Poljske

Pro njemaćkim listovima donosimo tekst
 sporazumne izjave (deklaracije) izmedju
 Njemaćke i Poljske o manjinama o ćemu
 smo pisali opširnije kad je taj sporazum
 bio ućinen.

1. Medusobno štovanje Njemaćke i Pol-
 ske narodnosti onemogućuje već samo po
 sebi svaki pokućaj prisilnog asimiliranja
 manjine, ono isključuje da se stavi u pitanje
 pripadnost bilo koje osobe k manjini
 ili spriljeć kome slobodno priznanje da pri-
 pada dotićnoj manjini. Naroćito se ne smie
 vršiti nikakav pritisak na malodobne
 ĩlane manjine u smislu da bi se ti otuđili
 dotićnoj manjini kojoj pripadaju.

2. Svaki ĩlan manjine ima pravo na ne-
 smetanu uporabu svojeg jezika u rijeći i
 pismu koliko kod osobnog privrednog oće-
 ćenja toliko i u štampi i u javnoj skupšćini.
 Pripadnici manjine ne smie štetoovati ni
 radi njegovanja svog jezika ni radi vrše-
 nja obićaja svoje narodnosti bilo to u jav-
 nom bilo u privatnom životu.

3. ĩlanovima manjine zajamćeno je pravo
 udruženja u kulturne i gospodarske
 svrhe. Manjina smie uzdržavati i ustanav-
 ljavati škole u svom materiskom jeziku. Na
 crkvenom području manjini dozvoljeno je
 vršenje njezinog vjerskog života kao i
 crkvena organizacija. U postojećee odnose
 na polju vjeroispovjedanja i karitativne
 djelatnosti ne smie se dirati.

4. Pripadnici manjine zbog pripadnosti
 k toj manjini ne smie se spriljećiti kod
 izbora ni kod vršenja njihovog zvanja, niti
 prikratić kod njihovog privrednog dje-
 lovanja. Oni uđivaju za gospodarskom polju
 jednaka prava kao što pripadnici državnog
 naroda naroćito u posleđu posleđa i stic-
 anja nekretnina.

Jedan njemaćko-austrijski list naslađuje
 na to da bi Južnotirolci u Italiji bili srećni
 kada bi dobili barem neki dio toga što je
 danas njemaćkim manjinama u Poljskoj i
 obratno.

Demanti Italije o nemirih u Abesiniji

Trst, januarja 1938. (Agis). — Zad-
 nije ĩase su anglećki listi poroćali o ve-
 likih nemirih, ki viadaju u Abesiniji. Celo
 anglećka uradna agencija „Reuter“ je pre-
 tekli teden objavila vesti, da je bilo ob-
 prilki zadnjih nemirov u Abesiniji ubitih
 6000 Italijanov.

Skoro vsi italijanski listi ogorćeno za-
 vraćaju te vesti kod tendenciozne ćeš. da
 so le manever Anglije z gotovimi nameni
 tik pred zasjedanjem Društva narodov, kjer
 je bilo na programu tuđi vraćanje Abesi-
 nije. Nadatje oćitaju italijanski listi Angliji
 nelojalnost, ćeš da greši proti mednarod-
 nemu pravu, ko pušća bivšemu abesinske-
 mu cesarju popolno politićno prostost, ker
 ta pać ũiva u Angliji le ugodnosti azila.
 Italijansko ĩasopisje trdi tuđi, da od angle-
 ćkih listov lanstrane vesti niso dosegle
 pričakovanega uspeha, ker menda celo
 u Parizu dvomijo u njihovo resnićnost.
 V zvezi s tem je bilo sproženo tuđi
 vraćanje glede italijansko-anglećkega pri-
 jateljstva, ki je kakor znano pred teden
 spet stopilo v ospredje. ĩeprav je
 Italija izstopila iz Društva narodov in
 s tem hotela pokazati, da ga ne smatra za
 važnega in potrebnega faktorja, vendar iz-
 gleda, da ji ni vseeno kako se bo tam
 rešavalo abesinsko vpraćanje. Zato ita-
 lijski listi naglašajo, da se italijansko-angle-
 ćka pogajanja ne morejo prićeti predno
 bo urejena mednarodna situacija. Kot prvi
 pogoj na smatrajo stalićke, ki ga bo za-
 vzel DN napram abesinskemu vraćanju.
 Jasno je, da s temi pridržki, ki jih naglaš-
 ajo, hoćejo indirektno vplivati na angle-
 ćke politike, ki imajo odloćujoćo besede
 v svetu Društva naroda.

»SAN MARCO«

I »GOSPODARSKA SLOGA«

U Splitu je održao dr. Andrija Luetić
 predavanje o ĩasizmu u »Gospodarskoj slo-
 gae. Zaključak je bio takav, da su svi pri-
 stupni indusiglasno potvrdili da Hrvatima ne
 treba ĩasizma i da ga neće. Na to piše za-
 darski »San Marco« od 26. o. maj. ĩlanak u
 kojem napada dra Luetića i završava:
 »Caro Luetic per te ci vorrebbe il ploto-
 ne d'ipsecuzione e, ancora sarebbe poco.

Za idrićkega rudarja
 Bućon Marija, Ljubljana Dn. 20.

Od Soče do Kečine -- od Triglava do Kamenjaka

Iz pregnanstva se vraćaju

Liublanski - Jurto poroča: Za ponovno sino poročali, kako se posamezni pregnanci vraćaju iz južno-italskih otokov...
Liublanski - Jurto poroča: Za ponovno sino poročali, kako se posamezni pregnanci vraćaju iz južno-italskih otokov...
Liublanski - Jurto poroča: Za ponovno sino poročali, kako se posamezni pregnanci vraćaju iz južno-italskih otokov...

Pred letom dni je bilo v pregnanstvu okrog 130 domačinov iz Juljske Krajin...
Med njimi je bilo tudi nekaj takih, ki se zaradi preispikov proti socijalni zakonum ali radi svoje skrajno levčarske usmerjenosti ob priliki omenjenih amnestij niso mogli nadejati skorajšnjega povratka...
Po decembrski amnestiji se je do zadnjih dni vrnilo iz pregnanstva 15 fantov in mož...
Reka, januarja 1938. (Agis). Napoved ponovnega zvišanja davkoplaćevalce, predvsem zato, ker je dvig tege bremena izredno velik...

Ponovni dvig dohodninskega davka

Reka, januarja 1938. (Agis). Napoved ponovnega zvišanja davkoplaćevalce, predvsem zato, ker je dvig tege bremena izredno velik...

Tržaške ladjedelnice

Trst, jan. 1938. (Agis). -- Med tem ko se domneva, da nameravajo v najkrajšem času zapreti reško ladjedelnice...
Trst, jan. 1938. (Agis). -- Med tem ko se domneva, da nameravajo v najkrajšem času zapreti reško ladjedelnice...
Trst, jan. 1938. (Agis). -- Med tem ko se domneva, da nameravajo v najkrajšem času zapreti reško ladjedelnice...

Naše vasi se praznijo

Ljubljana, januarja 1938. -- (Agis). Naš list je v drugi polovici lanskega leta večkrat prinesel sezname naših trikotnikov...
Ljubljana, januarja 1938. -- (Agis). Naš list je v drugi polovici lanskega leta večkrat prinesel sezname naših trikotnikov...
Ljubljana, januarja 1938. -- (Agis). Naš list je v drugi polovici lanskega leta večkrat prinesel sezname naših trikotnikov...

Novi davščina

Trst, jan. 1938. (Agis). -- Posledica prenosa raznih socialnih funkcij s fašističnimi organizacij na posamezne občinske uprave, ki so bile izvedene...
Trst, jan. 1938. (Agis). -- Posledica prenosa raznih socialnih funkcij s fašističnimi organizacij na posamezne občinske uprave, ki so bile izvedene...
Trst, jan. 1938. (Agis). -- Posledica prenosa raznih socialnih funkcij s fašističnimi organizacij na posamezne občinske uprave...

Iz Kromberga na Goriskem

Unani pišejo: Obćinska pot, ki pelje iz Kromberga čez Sv. Gabriել in Ravnic, je bila že v prav slabem stanju...
Unani pišejo: Obćinska pot, ki pelje iz Kromberga čez Sv. Gabriել in Ravnic, je bila že v prav slabem stanju...
Unani pišejo: Obćinska pot, ki pelje iz Kromberga čez Sv. Gabriել in Ravnic...

Oštra zima prouzročila veliku štetu

Golca, jan. 1938. -- Zima koja je bila slišna oko Božica bila je jedna od najjaćnih u posljednjih tridešet godina...
Golca, jan. 1938. -- Zima koja je bila slišna oko Božica bila je jedna od najjaćnih u posljednjih tridešet godina...
Golca, jan. 1938. -- Zima koja je bila slišna oko Božica bila je jedna od najjaćnih u posljednjih tridešet godina...

Franc Kruh poslan na Elbo

Reka, januarja 1938. (Agis). -- O Francu Kruhu donosi iz Senjibir Trstovani in obsevnim pred reškim porotnim sudićem na dosmrtno tjeđe je naš list već krat poročal kot tjeđi zadoj stevlika...
Reka, januarja 1938. (Agis). -- O Francu Kruhu donosi iz Senjibir Trstovani in obsevnim pred reškim porotnim sudićem na dosmrtno tjeđe je naš list već krat poročal kot tjeđi zadoj stevlika...
Reka, januarja 1938. (Agis). -- O Francu Kruhu donosi iz Senjibir Trstovani in obsevnim pred reškim porotnim sudićem...

Uboj iz blazinosti

Trst, jan. 1938. Pri Sv. Jakobu v Trstu se je zgodil strasen zloćin, ki ga je doleťo njebo zabeleđil enačeka -- tržaški kroniki...
Trst, jan. 1938. Pri Sv. Jakobu v Trstu se je zgodil strasen zloćin, ki ga je doleťo njebo zabeleđil enačeka -- tržaški kroniki...
Trst, jan. 1938. Pri Sv. Jakobu v Trstu se je zgodil strasen zloćin, ki ga je doleťo njebo zabeleđil enačeka...

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

GLAVNA SKUPSTINA IŠTRE U ZAGREBU

Polji na XVI. redoviti glavnu skupstinu društva IŠTRE u Zagrebu...
Polji na XVI. redoviti glavnu skupstinu društva IŠTRE u Zagrebu...
Polji na XVI. redoviti glavnu skupstinu društva IŠTRE u Zagrebu...

V REDOVNA SKUPSTINA »GORTAN-BAZOVICA« U SARAJEVU

Sarajevo, januar 1938. -- 16 o. m. održana je u redovna god. skupština društva »Gortan-Bazovica«...
Sarajevo, januar 1938. -- 16 o. m. održana je u redovna god. skupština društva »Gortan-Bazovica«...
Sarajevo, januar 1938. -- 16 o. m. održana je u redovna god. skupština društva »Gortan-Bazovica«...

Drobiz

Čepovano -- (Agis) -- V Laznih nad Čepovansko dolino se je smrtno ponesećila 44-letna Marija Zbogarjeva...
Čepovano -- (Agis) -- V Laznih nad Čepovansko dolino se je smrtno ponesećila 44-letna Marija Zbogarjeva...
Čepovano -- (Agis) -- V Laznih nad Čepovansko dolino se je smrtno ponesećila 44-letna Marija Zbogarjeva...

SPAN-VINCILIR

vojian je primiti mjesto u boljem gospodarstvu, Višegodišnja praksa u svim granama gospodarstva...
vojian je primiti mjesto u boljem gospodarstvu, Višegodišnja praksa u svim granama gospodarstva...
vojian je primiti mjesto u boljem gospodarstvu, Višegodišnja praksa u svim granama gospodarstva...

VAŽNI DOGAĐAJI U SVIJETU

Španjolska i Kina

Iza sloma pobunjeničke ofenzive kod Teruela i manjih uspjeha vladinova, na frontama je nastalo zaštie, ali u pozadini nastavljaju pobunjenici sa bombardovanjem otvorenih gradova. Iako je Španjolska vlada dala prijedlog da se s obe strane prestane s uništavanjem gradova, pobunjenički avioni su ponovno bombardovali Barcelonu. To bombardovanje je imalo strašan učinak. O tome piše pariski »Ouvrier« da su talijanski piloti tom prilikom htjeli samo iskušati nove u Njemačkoj izradjene eksplozivne bombe. Prema mišljenju stručnjaka može se nakon bombardiranja Barcelone očekivati potpuni preokret u prosudjivanju učinka zračnog rata.

Nove eksplozivne bombe uništavaju čitave blokove kuća i njihova eksplozivna snaga je neopisivo razorna. Ljudski životi se uništavaju u masama i ljudska tijela su potpuno razmrskana. Nakon bombardiranja u Barceloni nisu nadijeni ličevi, nego samo pojedini dijelovi ljudskih tijela. Francuska vlada namjerava poduzeti sada inicijativu protiv tih metoda zračnog rata, a u tom će u poduprijeti Engleska i Sjedinjene Države. Već ovih dana trebalo bi doći do protustojnog koraka u Salamanci, na se vjeruje da će general Franco poslije toga prestati sa zračnim napadajima na Barcelonu i Valenciju.

S druge strane je pobunjenička podmornica torpedirala engleski brod »Edymion«. Poginula je skoro cijela posada a s njome i međunarodni kontrolor koji se nalazio na brodu. Uzbuđenje u Engleskoj je vrlo veliko, a engleska vlada sprema energične akcije.

Po vijestima engleske štampe, Njemačka će se dezinteresirati za Španiju pod pritiskom teške industrije i generalštaba, a »New Chronicle« javlja da je Italija odlučila da pošalje u Španjolsku 50 hiljada vojnika zajedno sa topovima, kako bi se ih još u travnju moglo baciti u odlučnu borbu. Prije toga bi Italija istupila iz odbora za neuplitanje, a ovaj čas se Italija trudi da i Njemačku predobije za taj pothvat.

Franco je, međutim, u očekivanju pomoći postavio vladu. Taj kabinet se sastoji isključivo od radikalnih germanofilskih osoba. Naročito je general Giordana veliki prijatelj Italije i neprijateljski raspoložen prema Francuskoj.

U Kini se sreća okreće Kinézima. Uspjeli su osvojiti nekoliko gradova, a prema najnovijim vijestima Japanci se povlače iz pokrajine Šansi. S druge strane Rusija ubrzanim tempom gomila vojsku i ratni materijal u Sibiriji.

Stoto zasjedanje Društva naroda

Stoto zasjedanje Lige naroda donijelo je neke nade. Akcija sjevernih država i Švicarske protiv člana 16 o sankcijama nije uspjela, a za Kinu je određeno, da joj svaka država posebno može pomoći. Stav Engleske i Francuske je bio identičan u obrani Lige naroda, a simpatičan u govor francuskog izaslanika Paula Boncoura u utorku. On je izjavio da Francuska slavača bojazan malih naroda, koji se pitaju što rade veliki narodi. Međutim, se misli da je put koji su mali narodi uzeli u određivanju i postavljanju svojih želja ispravan Udariši na član 16. Pakta Lige naroda i tražili reformu Lige naroda za postizavanje univerzalnosti, znači rušili ne samo Ligu naroda, već i sve realne osnove mira.

U koliko se tiče univerzalnosti Lige naroda Boncour smatra da ne treba želiti nikakov novi povratak bilo koga odsutnog člana koji bi išao za tim da oslabi pakt.

Zatim Boncour pravi aluziju na Francusku i kaže da se Francuska osjeća jakom više nego ikada. Ako Francuska ide za tim da osigura politiku kolektivne sigurnosti, ona to čini u interesu svih naroda, a ne u svom, već naročito u interesu malih naroda.

Osvrće se zatim na politiku kolektivne sigurnosti i kaže da ide za tim da sprječim rat, a ne da ga izaziva. Velike države ne trebaju malih za svoju obranu. Velike države osjećaju se i svišve jakim i raspoloživim ogromnom snagom oružja, strahovi i armiranog betona, a da ih trebale tražiti pomoć malih država. Velike države dovoljno su lake, da se same brane, dok to nije slučaj s malim državama. Mali narodi izloženi su teškim opasnostima. Međutim, politika kolektivne sigurnosti treba da se oslanja na saradnju svih država. Eventualni napadači treba računati prije napada sa činjenicama da u slučaju napada koji se prevrta u rat ima protiv sebe organizaciju naroda. Boncour ruši mitos o neefikasnosti ekonomskih sankcija. U savremenom industrijskom razviku, ekonomske sankcije su od presudne važnosti. Konačno Boncour rekao, da improvizirani rat može uništiti napadnutu zemlju. Sve ono što se zbio u tom pravcu u posljednje vrijeme dokazalo je koliko su improvizirani ratovi nemogući.

Židovske peticije odbijene

Iza govora francuskog izaslanika u Ligi naroda Paula Boncoura izjavio je izaslanik Crucasso u ime Rumunjske da ima upute od svoje vlade da izjavi da se njegova vlada slaže s ovim izjavama francuskog izaslanika, Paula Boncoura. Ova izjava rumunjskog izaslanika izazvala je duboku impresiju u Zenevi.

Čini se da je Rumunjska s tom izjavom islijla da se židovske peticije za hitnom procedurom odbija. Kao što smo već pisali prošlim put, iz krugova židovskih organizacija stiče se Ligi naroda tri priružbe na temelju manjinskog ugovora, kojim se Rumunjska 9. prosinca 1919. obvezala na jednaki postupak prema svim građanima, bez razlike vjere i jezika: O njihovoj načelnoj prilivativosti odlučuje generalni tajnik Lige po sljedećim kriterijima: da priružba ima za cilj manjansku zaštitu u smislu ugovora, da ne traži prekid odnosa između manjine i dotične države, da je njezin izvor jedno označen, da je sastavljena uniprenim tonom, da sadrži informacije koje nisu već bile predmet prijružbe, da je postupak da tako načelno primljena priružba bude saopćena članovima Vijeća Lige naroda, koji priružbu predaju na proučavanje trojici svojih članova, ova imaju odlučiti, da li ne će uopće poduzeti nikakvu akciju ili će sami donijeti rješenje ili će predložiti svoj izvještaj plenumu Vijeća. U vrlo prečišćenim slučajevima se postupak posjećuje tako, da se paralelno sa saopćenjem interesiranom vladi ujedno iznese priružba pred Vijeće. Ovo su tražili potpisnici jedne peticije, dok je rumunjski ministar vanjskih poslova Misescu nastojao da se odbije zahtjev za hitnom procedurom, što je i učinjeno, na je vrlo lako dovesti u vezu izjavu rumunjskog izaslanika na povor Paula Boncoura sa sudbinom židovskih priružbi.

Strašna eksplozija u italijanskoj tovarni streliva

Kot poročajo listi, je nastala 29. januara t. l. u italijanskoj tovarnici streliva u blizini Segne med Rimom i Napulijem strašna eksplozija, ki jo je bilo povzročil mek tvorniški delavec na nepreviđenosti. Eksplozija je zahtevala 300 človeških življenj in je pogubila v zraku vs tovarnika. Da je to velika nesreča in celjub dogodek poljuje tuči dejstvo da sta se na mestu nesreče se isti dan pojavila sam italijanski kralj in predsednik vlade Mussolini. Detonacija eksplozije so se slišale 50 km daleč naokoli, po zraku pa so leteli veliki deli strojev, tranovaja in zidni pa tudi deli človeških teles.

Italijanska oboroževalna industrija ima posebno smole. Pred kratkimi so ustovili v neki tvornici v Milanu, da je 13 vojnih letal, navna čgotovljenih, popolnoma neopornabil za promet. Ravno tako so pred nedavnim ustovili, da je dobršen del tovarni, stroinje in pušk, proizvodi neke tovarni v Milanu, popolnoma neopornabil, ker so pri rabi odpovedali vsaki funkciji. (Agis).

MALE VIJESTI

— U Rimu je održao predavanje o kulturnim vezama između Italije i Jugoslavije svecništinski profesor Doucas. Predavanju su prisustvovali jugoslavenski poslanik u Kvirinatu Boško Hristić, rektor univerziteta i velik broj elite publike. Predavač je u ovom izlaganju istakao dinastičke veze, koje potleću još od Nemanjića s Venecijom, zatim vjerski, politički i umjetnički utjecaj Italije još od vremena prelaza u pravoslavlje pa preko renesanse do danas.

— Italija je kupila u l. 1937. u Jugoslaviji 2800 kubičnih metrov lesa za izdavanje staničnine. Jugoslavanska industrija staničnine in papirja je protiv povećanog izvoza jeloveca lesa u Italiju, kaži, da bi šlo tako napred bi ostala domaća industrija brez surovini. Slovenija in Hrvaška pa brez jelk. — Agis.

— Više engleskih listova donose vijesti da je u Abeslaciji došlo do pobune protiv Tallhana.

— Nemška vlada je prepovedala Nemcem udeležbo na antihrističnem kongresu, ki se bo letos vršil v Budimpešti. Ker so računali, da se bo kongresa udeležilo 25.000 Nemcev, je ta prepoved velik udarec za pripravljali odbor. — (Agis).

— Italijanska produkcija alkohola se je zvislala od 786.600 hl v l. 1935-36 na 859.700 hl v l. 1937-38. — (Agis).

— Dosedajni glavni poveljnik (tal. mladinskih organizacij (G. I. L.) Starace je imenovan Bruna Mussolinija za svojega naslednika v znak priznanja za njegove izlatske zasluze. — (Agis).

— Talijanska vlada zabranila je izdavanje kompozicija židovskih kompozicista na radlu i na javnim priredbama u cijeloj Italiji.

ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Ljudsko šolstvo tržiške okolice v svojih početkih

Početki ljudskega šolstva v Trstu segaio v dobo pred l. 1500 ko je občina otvorila prvo splošno šolo, namenjeno nižjim slojem. Seveda je bil učni jezik samo latinski. Ž l. 1617 je šolstvo prešlo v jezuitske roke. Ti so skrbeli kolikor toliko tudi za ljudski pouk ter so podčevali okolniskim študentem kaj na kdai o knelstvu. Viri o poznejšem razvoju ljudskega šolstva so zelo pomanjkljivi.

Prva ljudska šola (trivijalka ali farna šola) v tržiški okolici je bila ustanovljena na Opčinah in sicer l. 1798. Sledile so i druge šole v tem redu: na Katinari l. 1804., v Barkovljah l. 1805., v Bazovici l. 1805., v Skednju l. 1827., v Sv. Krizmu l. 1845., pri Sv. Ivanu l. 1854., na Proseku (združena škola) l. 1854., v Rojanu l. 1862., v Trebčah l. 1868.

Ti podatki pa niso popolnoma; zanesljiv. Res, da so često ne da ugotoviti točna letnica skromnega početka še skromneje šole, ali trivijalka v Sv. Krizmu se omenja v uradni pisi iz l. 1828. Na Proseku prvotno res ni bilo šole, zato pa je obstajala v sosednjem Kontovcu. Letu 1831 omenjajo uradni pisi tudi že šolo na Proseku. l. 1854 pa »združeno šolo« na Proseku-Kontovcu. Poleg omenjenih je živoratila nekaj časa tudi trivijalka v Lipici, ki je bila l. 1854 celo uradno polvaljena.

Vse te šole so bile enorazrednice, prvista se spreminili v dvorazrednice, proška in skedenska (l. 1852). Pomčevali so na njih dušni pastirji in posvetni učitelji. L. 1828 so pomčevali na šolah v Barkovljah, Sv. Krizmu, Opčinah, Katinari, Bazovici in Kontovcu duhovniki, edino v Skednju je bil nameščen posvetni učitelj Lovrenc Zupanec.

Leto pozneje (1829) imamo sledede učiteljske osebe: Gašper Esapck (Opčine), Kristijan Sirk (Sv. Kriz), Tomaz Fischer (Kontovec), Lenart Petercul (Barkovlje), Lovrenc Zupanec (Skedenj), Matevž Jelovčan (Katinara), Matevž Pavlovič (Bazovica). Na židovskih šolah je istodobno učila Zupančeva žena ženska ročna dela.

V naslednjih letih se je učitelstvo spreminilo v toliko: l. 1830 je pomčeval na Opčinah Valentin Lakner, l. 1831 na Proseku Franc Leiter, na Katinari Lovrenc Malivri. L. 1849 je bil imenovan na skedensko šolo Kristijan Martelanec (po redu drugi učitelj v Skednju), ki je bil popred devetljetni

in pol leta »šolski pomočnik« na Opčinah in pet in pol leta učitelj v Jelšanah. Njegova žena je prevzela pouk v ženskih ročnih delih.

L. 1850 je bilo učiteljsko osobje v okolici sledede: Matja Sirok (Barkovlje), Bušjan Orehovec (Kontovec), Franc Kovačič (Sv. Kriz), Franc Leiter (Prosek), Franc Niklič (Opčine), Matevž Pavlovič (Bazovica), Ivan Bočič (Katinara) Kristijan Martelanec (Skedenj).

L. 1852 so dodelili skedenski šoli še drugega učitelja in sicer kaplana Jožeta Komana. L. 1853 je nastopil v drugem polletju Gašper Delkin učiteljsko službo v Sv. Krizmu. L. 1854 je bila razpisana služba učitelja in učiteljevi pri Sv. Ivanu. L. 1857 je bil imenovan Jakob Centur za suplenta na skedenski šoli, kjer je postal leto pozneje učitelj. L. 1864 omenja neki uradni spis šest »industrijalnih« učiteljev (učiteljev ročnih del) v tržiški okolici.

Na šolah so poleg pravih učiteljev delovali za mal denar, z dobro voljo in potrpežljivo nado razni šolski pomočniki, ali »zgodovina« jih omenja le redko.

L. 1868 se je izvršil pomemiv prevrat v našem šolstvu, ki je na podlagi šol. zakona od 25. maja 1869, in 14. maja 1869 prešlo iz duhovniških rok v posvetne. Vse naše okoljske trivijalke so prejele naslov »občinske ljudske šole« ter skoro povsem novo učiteljsko, ki je bilo povsem posvetnega stana. Učiteljsko osobje je bilo sestavljeno sledede:

Anton Valentič, Edvard Tavčar (Prosek), Jurij Bohin (Rojan), Matej Masten (Sv. Ivan) Milia Urbančič (Bazovica), Josip Tornc (Barkovlje), Edvard Močetič (Opčine), Karl Kalšker (Sv. Kriz), Josip Jančar (Katinara), Jakob Centur (Skedenj).

Danes dvomimo, da živi še kakšen izmed teh učiteljev.

O šolskih poslopjih in pravnem pomenu besede ne moremo govoriti v tej dobi okoljske šolstva. Pouk so je vršil po farovžih ali zasebnih hišah. Sedanja šolska poslopja so stavbe iz moderne dobe, prvo ono bržkone na Proseku zidano 1861 ki je stalo 14.602 goldinarjev.

Patronat in oskrbo šolskih prostorov, je imel tržiški magistrat, ki se je takrat nazival »C. kr. politiško-ekonomski magistrat v Trstu«.

LEGIJA KOROŠKIH BORCEV

SPOROČA SVOJIM ČLANOM IN NEČLANOM:

Sprejemamo z molbo za objavo: Predstavnik Zveze legijonarjev za osvojedotve severnih krajev, v kateri je včlanjena tudi naša organizacija, so se pretekli teden vrnili iz Beograda. Akcija glede uresničena naših zahtev je v teku. Ker so v ta namen potrebni tudi statistični podatki, pozivamo zadnje vse reflektante na priznanje dobrovoljstva, da se do 25. februara t. l. zanesljivo javijo glavnemu odboru LKB v Ljubljani. Pred škofijo 18-1, pismeno ali ustno ob delavnikih med 17 in 19 uro. Glavni odbor ne more obveščati o tem vsakega pojedina, deloma zaradi neznanja bivališča, deloma pa tudi zaradi previske poštnine in drugih ovir tehničnega značaja. Smatrajte to vest za poslednje vabilo k prijavi. — Za pismen odgovor in pojasnila priložite znaniko za Din 2. — Popisovanje reflektantov se bo definitivno zaključilo dne 25. februara 1938.

Legija smatra da je s tem izpolnila svojo javniško dolžnost in odklanja odgovornost za škodo, ki bi nastala posameznikom zaradi opustitve prijave!

Bivšim arsenalnim radnicima

Prilamo: Na pisma koja stizhu na Ljubličic Maru po planju penzija obavještavamo: Akcion odbor pri društvu »Istra« u Zagrebu pomoću naših ljudi i Saveza omigranata sakupilo je sav potreban materijal i poduceo potrebne korake za rješene pitanja penzija bivših arsenalnih radnika Pule i Tivta koji su imali pravo na penziju po obškrbnim propisima za radnike.

Ovni odbor na osnovu neklih dobivenih pisama smatra potrebno da obavijesti zainteresovane da bi za sada bilo suvšitno svako trošenje noveca za pojedinačne akcije, molbe i tome slično. Odbor će preko lista »Istra« izvještavati o svemu što bude potrebno da zainteresovani zmadu, a za odgovore na pojedinačna pisma molli se da prikllope marku kako bi mogli dobiti odgovor na pismo.

UMETNIŠKI VEČER U PTUJU

Pred kratkoro u Ptuju priredili umetniški večer na katerem so sodelovali skopu samo tankaj živeči literati. Med drugimi je nastopil tudi naš rojak, ptujski župan dr. Lojze Remec, ki jebral novelo »Klementa«. Ob tej priliki je poročevalc omenil v ljubljanskem »Jutru«, da pripravla dr. Remec novo dramo z zgodovinsko snovjo iz ptujске okolice. — (Agis)

„Slovenski list“ in „Istra“

V »Slovenskem listu« iz Buenos-Aires beremo: Očakar je Italija zasleda naše kraje, se je izselilo iz Primorja približno stotisoč ljudi. Samo v Jugoslavijo jih je odšlo sedemdeset tisoč. Ostali pa so se razškrpili v Južno Ameriko, Francijo, Belgijo, Holandijo, Egipet in drugam.

Primorski izseljenci v Jugoslaviji imajo svoje glasilo »Istra« ki pa je po obsegu malino štiri strani manjšega formata kot Slovenski list, kar nikakor ne zadostja potrebam tamošnjih Primorcev in bratov v robstvu. — Sicer pa je list naših emigrantov v Jugoslaviji zelo borben za pravice naših zasuženih bratov.

Največji primorski izseljenski list. t. l. list, ki ga v ogromni večini čitajo in podpirajo primorski Slovenci, je »Slovenski list« v Južni Ameriki.

KLUB PRIMORSKIH AKADEMIKOV V LJUBLJANI RAZPUŠČEN

V ponedeljek, 31. januara t. l. je banška uprava dravske banovine razpustila Klub jugoslovanskih akademikov iz Trsta. Gorice in Istre v Ljubljani in zapečatila njegove prostore v areni Narodnega doma.

USPEH K. S. K. »ISTRA« U NOVOM SADU

Novi Sad, jan. 1938. Kuglaški Sport Klub »Istra« u Novom Sadu zaslužno dobio je i nagradni pehbar, poklon g. Stevana Vugrina, hotelijera u Novom Sadu.

SMRT MED NAŠIMI V KAMNIKU

Kamnik, 25. jan. 1938. — Tužno vest javljamo svojim rojakom, da nam je neprosna smrt ugrabila dva naša rojaka, in sicer v Domžalah je umrla v visokosti starosti 75let Uršula Nanut, doma iz Sv. Petra pri Gortcu. V Kamniku pa Tomaz Brečec star 86 let doma iz Novačkov pri Cerklju. Pogreb dveh naših dragih pokojnih se je vršil od lepi udeležili naših rojakov in domačega občinstva v Domžalah in v Kamniku. Pokojnemu roljaku Brejcu Tomazu v Kamniku je domače delavsko društvo »Solidarnost« pod vodstvom agligna pevovodje Vidmarja odpele v slovo pred hišo žalosti in na kamniškem pokopališču dve žalostinki »Nad zvezdami« in »Vigred se povrne«, za kar iskreno našo iskreno zahvalo. Sorodnikom pokojnih pa naše iskreno sožalje. Za emigr. društvo »Tabor« Odbor.

